

# ÇOCUK HAKLARI, ÇOCUK İHMAL VE İSTİSMARI



# ÇOCUK KAVRAMI VE ÇOCUK HAKLARI

## ÇOCUK NEDİR?

### Çocuk Hakları Sözleşmesi

Madde1: Bu sözleşme uyarınca çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, 18 yaşına kadar her birey çocuk sayılır.

### Türk Ceza Kanunu

5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun 1. maddesi gereğince çocuk, daha erken yaşta ergin olsa bile 18 yaşını doldurmamış kişidir.



# ÇOCUK HAKLARI

## ÇOCUK HAKLARI DEDIĞİMİZDE AKLINIZA NELER GELİYOR?

Dünyaya gelen her çocuğun sahip olduğu temel haklar vardır. Bu haklar her çocuğun sahip olduğu onun gelişimini destekleyecek ortamların oluşturulması ve hayata mutlu bir başlangıç yapabilmesi için belirlenmiştir.

Örneğin; çocuğun isteklerini, düşüncelerini rahatça ifade edebildiği, beslenme ve barınma ihtiyaçlarının tam olarak karşılandığı bir ortamda büyümesi onun gelişimini olumlu etkileyecektir.

Çocuk Hakları, çocuğun gelişimini güvence altına almayı amaçlar.

# ÇOCUK HAKLARI

Çocuk haklarına dair, ilk uluslararası ortak karar 1924 yılında Milletler Cemiyeti tarafından kabul edilen Cenevre Çocuk Hakları Bildirisi'dir.

Bu bildirge Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilmiş, 20 Kasım 1959 tarihinde daha geniş olan Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirisi olarak güncellenmiş ve 20 Kasım 1989 tarihinde daha geniş olan Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme ile değiştirilmiştir. Bu sözleşme, BM üyesi ülkelerin ikisi; ABD ve Somali hariç, 193 ülke tarafından kabul edilmiştir.

Ülkemiz de bu sözleşmenin 1971 yılından bu yana bir tarafıdır. Bu sözleşme yaptırımları olan bağlayıcı bir sözleşmedir.

# ÇOCUK HAKLARI

## BÖYLE BİR SÖZLEŞMENİN İMZALANMASININ VE ÇOCUK HAKLARI KAVRAMININ ULUSLARARASI GÜNDEME GETİRİLMESİNİN TEMEL AMACI NE OLABİLİR?

Kültürler ne kadar farklı olursa olsun, çocukların gelişimini sağlayabilmesi için ihtiyaç duyduğu gereksinimler aynıdır. Bu sözleşme ile çocukların sağlıklı gelişebilmeleri ve hayata mutlu bir başlangıç yapabilmeleri için gereken temel koşullarının uluslararası düzeyde güvence altına alınması amaçlanmıştır.

Bu sözleşme ile hükümetlerin, toplumların ve ailelerin çocukların gelişimleri için sağlaması ve yapması gerekenlere dikkat çekilmiştir.

# ÇOCUK HAKLARI

## ÇOCUK HAKLARI KONUSUNDA OKULDA ÇALIŞAN PERSONELLER OLARAK BİZLERE DÜŞEN SORUMLULUKLARI YERİNE GETİRMEK İÇİN NELER YAPMALIYIZ?

Çocuğun yaşama hakkı için; güvenli bir ortam sağlamak, bakım ve koruma sağlamak, gerekir.

Gelişime destek hakkı sağlamak sevgi ve ilgi göstermek, farklı deneyimler yaşamasına fırsat vermek örnek gösterilebilir.

Onlara rehber olmak ve onu farklı bir birey olarak kabul edip yetenekleri, ilgileri için uygun yönlendirmeler yapmak gerekir.

Bir başka önemli nokta ise; tüm dünyadaki çocukların eşit haklara sahip olmasının yanı sıra kız ve erkek çocuklar da eğitim, sağlık, bakım, güvenlik gibi haklardan eşit olarak yararlanma hakkına sahiptir.

# ÇOCUK HAKLARI

## ÇOCUĞUN YAKIN ÇEVRESİ OLARAK BU SAYDIKLARIMIZI YAPMAMAK NE ANLAMA GELİR?

Böyle bir durum ve davranışların hepsi çocukların yaşamlarını zorlaştıran, onları mutsuz eden, bedensel, zihinsel, sosyal ve duygusal gelişimlerini olumsuz etkileyen deneyimlerdir.

Bu durumları genel olarak çocuk ihmal ve istismarı olarak adlandırıyoruz.

# ÇOCUK İHMALİ

**Çocuk ihmali**, genelde ailenin, ilgili kurumların ya da devletin çocuğa karşı en temel sorumluluklarını yerine getirmemesi şeklinde tanımlanabilir.

Örneğin, ailesinin ekonomik ve fiziksel bir engeli olmadığı halde çocuğun gelişimi için gerekli olan temel ihtiyaçlarının karşılanmaması çocuk ihmalidir.

Temel ihtiyaçlar dediğimizde bakım, barınma, beslenme, eğitim, giyim, sevgi, sağlık, korunma, birey olma gibi ihtiyaçları kastediyoruz.



# ÇOCUK İHMALİ

Çocuğun bakım ve beslenme gereksinimlerinin yeterince karşılanmaması, gerekli tıbbi müdahalelerin yapılmaması, gerek anne baba gerekse çocuğun yakın çevresi tarafından çocuğun gelişimine yönelik rehberlik görevinin yeterince yerine getirilmemesi, çocuğa ilgi ve sevgi gösterilmemesi ve çocuğun tek başına bırakılması ihmal davranışa örnek olarak verilebilir.

# ÇOCUK İHMALİ

## İHMAL TÜRLERİ

- ▶ Fiziksel ihmal
- ▶ Cinsel ihmal
- ▶ Duygusal ihmal
- ▶ Ekonomik ihmal



# ÇOCUK İHMALI

## FİZİKSEL İHMAL

İhmalin pasif bir olgu olması, yapılması gereken şeyler yapılmaması, denetlenmemesi,

Sağlık kontrolünün yapılmaması,

Çocuğun terk edilmesi veya kendine zarar verebileceği durumlarda denetimsiz bırakılması,

Gereğince bakımın sağlanmaması, beslenmemesi, mevsim şartlarına göre giydirilmemesi.



# ÇOCUK İHMALI

## EKONOMİK İHMAL

Okula gönderilmemesi veya okula gönderildiği halde okuldaki durumu ile ilgilenilmemesi, eğitim gereksinimlerinin göz ardı edilmesi.



# ÇOCUK İHMALI

## CİNSEL İHMAL

Çocuğa verilmesi gereken cinsel eđitimin verilmemesi ise cinsel ihmal olarak nitelendirilmektedir.



# ÇOCUK İHMALİ

## DUYGUSAL İHMAL

Çocuğun ihtiyaç duyduğu sevgi, ilgi ve yakınlığın gösterilmemesi duygusal ihmal olarak tanımlanabilir.



# ÇOCUK İSTİSMARI

**Çocuk istismarı** çocuğun sağlığını, bedensel, zihinsel, sosyal ve duygusal gelişimini olumsuz yönde etkileyen, zarar veren toplum veya devlet tarafından bilerek veya bilmeyerek yapılan davranışlar çocuk istismarı olarak kabul edilir.

İstismar çocuğun fiziksel, ekonomik, duygusal ve cinsel yönden kötüye kullanımıdır.

# ÇOCUK İSTİSMARI

## FİZİKSEL İSTİSMAR

İstismar türleri içinde tanımlanması ve belirlenmesi en kolay olan istismardır. Çocuğun kaza dışı hasar görmesi veya fiziksel olarak cezalandırılması olarak ifade edebiliriz. Terbiye, eğitim gibi gerekçelerle çocuğa uygulanan her türlü şiddet bir istismardır.

Örneğin çocuğa tokat atmak fiziksel bir istismardır, çocuğu yapamayacağı işlere zorlama onun bedensel gelişimi üzerinde olumsuz etkileri olacağı için fiziksel bir istismardır.





# ÇOCUK İSTİSMARI

## DUYGUSAL İSTİSMAR

Çocuğun sevilmemesi, ihtiyacı olan duygusal ilgi ve yakınlığın ona gösterilmemesi duygusal istismardır. Tek başına görülebildiği gibi fiziksel ve cinsel istismarla birlikte de görülmektedir.

Ebeveynlerin ya da çevredeki diğer yetişkinlerin çocuğu aşağılamaları, ilgi ve sevgilerini göstermemeleri, devamlı olarak eleştirmeleri, alay etmeleri, küfür etmeleri ve saldırganca davranmaları duygusal istismardır.

Çocuğun küçümsenmesi, dışlanması, duygularının yargılanması da duygusal istismar sayılmaktadır.



# ÇOCUK İSTİSMARI

## EKONOMİK İSTİSMAR

Çocuğun emeğinden, bedeninden kazanç sağlamak amacıyla yararlanılmasıdır.

Çocuğun kötü ve sağlıksız koşullarda çalıştırılması, yapabileceğinden fazla iş yüklenmesi, sokakta çalıştırılması, fuhuş sektöründe çalışmaya zorlanması, organ ticareti amacıyla kaçırılması vb.

# ÇOCUK İSTİSMARI

## CİNSEL İSTİSMAR

Çocuğun her türlü cinsel ilişkiye zorlanması veya çocukla cinsel ilişkiye girilmesidir. Bir yetişkinin, çocuğa cinsel haz alacak şekilde dokunması, cinsel organını göstermesi, mahrem yerlerine dokunması da cinsel istismara girmektedir.

Çoğu zaman çocuğun yaşı küçükse bunun ne olduğunu, ne anlama geldiğinin farkında olmayabilir.



# İHMAL VE İSTİSMARIN ÇOCUK ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

İhmal ve istismara uğrayan çocuğun gelişim alanlar desteklenmemiş olacaktır.

Çocuğun uğrayabileceği birçok fiziksel ve duygusal hasarın yanı sıra çocuğun benlik saygısı özgüveni de önemli ölçüde zedelenmiş olacaktır.

Çocukların maruz kaldığı ihmal ve istismar davranışlarını düşündüğümüzde bunların çocuklar üzerindeki başlıca etkilerini şöyle sıralayabiliriz:

# İHMAL VE İSTİSMARIN ÇOCUK ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

- ▶ Anne baba öğretmen ve çevresiyle iletişim kurmada sorunlar yaşayabilir.
- ▶ Özgüveni gelişmez.
- ▶ Kalıcı bedensel hasara uğrayabilir.
- ▶ Hayatlarını kaybedebilirler.
- ▶ Cinsellikle ilgili sorunlar yaşayabilirler.
- ▶ Aşırı saldırgan ya da içe kapanık olabilirler.

# İHMAL VE İSTİSMARIN ÇOCUK ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ



İhmal ve istismar çocukların yaşam boyu çevreleri ile kuracakları ilişkileri, hayat başarılarını, mutlu bir birey olup olmama durumlarını, sahip oldukları kapasitelerinin körelip yok olmasını derinden etkilemektedir.

Diğer yandan istismarın en önemli etkilerinden biri de olumsuz durumlara maruz kalanlar bu davranışları kendilerinden sonra gelen kuşaklara uygulamalarıdır.

Örneğin fiziksel cezalandırmayla terbiye edildiği düşünülen çocuklar, kaba gücün sorunları çözmek için etkin bir yöntem olduğuna inanarak büyürler ve erişkin yaşlarda kendileri de başka çocukları istismar eden erişkinlere dönüşebilirler, böylece istismar olayları kuşaktan kuşağa sürebilir.

# İHMAL VE İSTİSMARIN ÇOCUK ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

## İHMAL VE İSTİSMARA UĞRAYAN ÇOCUKLARDA GÖRÜLEN DAVRANIŞ DEĞİŞİKLİKLERİ:

- ▶ İletişim kurma güçlüğü
- ▶ İçer kapanma, kaygı, korku, mutsuzluk
- ▶ Aşırı hareketlilik
- ▶ Aşırı ve belli bir nedenini söylemeden yalnız başına kalma isteği ya da yalnız başına kalmak istememe
- ▶ Alt ıslatma
- ▶ Parmak emme
- ▶ Alkol, sigara gibi madde kullanımı
- ▶ Bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal gelişiminin yaşıtlarından geri olması

# İHMAL VE İSTİSMARIN ÇOCUK ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

## İHMAL VE İSTİSMARA UĞRAYAN ÇOCUKLARDA GÖRÜLEN DAVRANIŞ DEĞİŞİKLİKLERİ:

- ▶ Alkol, sigara gibi madde kullanımı
- ▶ Bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal gelişiminin yaşıtlarından geri olması
- ▶ Kendini ifade etmede zorluklar ve iletişim kurmada sorunlar
- ▶ Okul ve derslerde başarısızlık
- ▶ Uyku bozuklukları
- ▶ Bedende yaralar, yanıklar, morluklar, kırıklar, ağrılar



# İHMAL VE İSTİSMARIN ÇOCUK ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

İHMAL EDİLEN VEYA İSTİSMARA MARUZ KALAN ÇOCUKLAR BU TİP OLAYLARI RAHATÇA PAYLAŞAMAYABİLİRLER. ÇÜNKÜ;

- ▶ Kendilerine inanılmayacağını düşünebilirler.
- ▶ Başlarının belaya girebileceğini düşünebilirler.
- ▶ İstismarcının tehdidinden korkabilirler.
- ▶ Kendilerini suçlu, sorumlu hissedebilirler.
- ▶ İstismarcıyı korumak isteyebilirler.

# İHMAL VE İSTİSMARIN ÇOCUK ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

İHMAL EDİLEN VEYA İSTİSMARA MARUZ KALAN ÇOCUKLAR BU TİP OLAYLARI RAHATÇA PAYLAŞAMAYABİLİRLER. ÇÜNKÜ;

- ▶ Yaşanılan olayı anlattığında daha kötü olaylara sebep olacağını düşünebilir.
- ▶ Utanır söyleyemez.
- ▶ Ailenin parçalanmasından korkabilir.
- ▶ Başkalarını korumak için kendini kurban edebilir.

# ÇOCUK İHMALİNİN VE İSTİSMARININ ÖNLENMESİ

Çocukların ihmal ve istismara karşı korunması tüm toplumun sorumluluğudur. Her şeyden önce yasaların, politikaların çocukların haklarını ve sağlıklı bir şekilde gelişimlerini güvence altına alması gerekir.

Toplumun oluşturan bireyler olarak ihmal ve istismar durumlarına tanık olduğumuzda nasıl davrandığımız son derece önemlidir.

Çocuğun ihmal ve istismarına tanık olduğumuzda yasal ve kanuni yolları kullanarak sorumluların bu davranışlarını bırakmaları ve değiştirmelerini sağlamak bize düşen önemli sorumluluklardır.

# ÇOCUK İHMALİ VE İSTİSMARININ ÖNLENMESİ

İhmal edilen ve istismara maruz kalan çocuklarda gözlemlenecek davranış ve belirtilerden istismar vakasının farkına varılabilir.

Bazen çocuklar size kendileri gelip yaşadıkları durum ile ilgili bilgi verebilirler.

Okulda çalışan ve çocuğun yakın çevresinde olan bir personel olarak, çocuk böyle bir bilgiyle size geldiği zaman ne yapılması gerektiğini bilmelisiniz.

# ÇOCUK İHMALİ VE İSTİSMARININ ÖNLENMESİ

Çocuğun yanında rahat olmaya çalışın. Abartılı tepkiler vermeyin. Paniklemeyin.

Çocukla özel olarak konuşmak için bir mekan bulun. Çocuğa daha sakin bir ortamda görüşmeyi teklif edin. Konuşmanızın kesilmeyeceğinden emin olacağınız bir yer bulun.

Masanın arkasında oturmayın. Çocuğun yanında onu sakinleştirmek için oturun.

Çocuk anlatmaya başladığında duygularınızı ve sözel olmayan ifadelerinizi kontrol edin.

Çocuktan izin almadan ona dokunmayın. Dokunmanız belki ona istismar olayını hatırlatabilir.

# ÇOCUK İHMALİ VE İSTİSMARININ ÖNLENMESİ

Çocuk anlatımda bulunurken susabilir. Bu durumda tepki vermeyin sadece bekleyin. Çocuğun tekrar anlatma ihtimali çok yüksektir.

Tepkileriniz hayati önem taşımaktadır.

Çocuğun size anlatacağı şeyler ya da muayene sonucu göreceğiniz şeyler sizi şok edebilir.

Sakin karşılamak, çocuğu desteklemek için önemlidir.

Çocuğu sadece dinleyin yönlendirici ya da merak edici sorular sormayın.

# ÇOCUK İHMALİ VE İSTİSMARININ ÖNLENMESİ

Tüm ilginizi çocuğa verin. Kulaklarınızla, gözlerinizle ve kalbinizle çocuğu dinleyin .

Çocuğun söyledikleri bitince başka bir şey söylemek isteyip istemediğini sorun.

Bu bilgiyi diğer personellerle ya da kişilerle paylaşmayacağınız konusunda çocuğa teminat verin.

Fakat destek almak için yetkili kişilerle iletişime geçeceğinizi söyleyin.

# ÇOCUK İHMALİ VE İSTİSMARININ ÖNLENMESİ

Çocuğun yaşadığı duyguları paylaşması ve kendini açması için cesaretlendirin.

Yaşadığı olayları anlatması için ona destek olun fakat vermek istemediği ayrıntılar için asla baskı yapmayın.

Çocuğun anlattıklarını (çocuk gittikten sonra) çocuğun ifade ettiği biçimde aynen yazın (raporlaştırın).



# ÇOCUK İHMALİ VE İSTİSMARININ ÖNLENMESİ

## AŞAĞIDAKİLERE BENZER İFADELERDEN KESİNLİKLE KAÇININ

- ▶ “Bunun olduğundan emin misin?”
- ▶ “Doğru mu söylüyorsun?”
- ▶ “Bu bir daha olursa bana haber ver”.
- ▶ “Neden karşı koymadın?”.
- ▶ “Şimdiye kadar neden anlatmadın?”
- ❖ Çünkü bu tip sorular çocuğun kendini suçlamasına ve anlatacağı şeylerden vazgeçmesine sebep olur.

# ÇOCUK İHMALİ VE İSTİSMARININ ÖNLENMESİ

## GİZLİLİK İLKESİNE SAYGI GÖSTERİN

- ▶ İstismar olayını okulda bu konuda uzman olan kişi dışında başka biriyle konuşmayın.
- ▶ Çocuğun yaşadıklarını ailesi ya da bakıcısıyla paylaşmayın, çünkü çocuk isteseydi zaten onlarla paylaşırdı.
- ▶ Siz, okulda çalışan bir personel olarak istismar ya da ihmal olayını kanıtlamakla yükümlü değilsiniz. Siz sadece konu ve öğrenci ile ilgili sahip olduğunuz bilgi ve gözlemlerinizi ilgili birimlere bildirmekle yükümlüsünüz.

# ÇOCUK İHMALİ VE İSTİSMARININ ÖNLENMESİ

## YAPILAN GÖRÜŞMENİN KAYIT ALTINA ALINMASI

Öğrenci ile ilgi edinilen bilgi ve gözlemler öğrenci gözlem formuna doldurularak rehberlik servisiyle paylaşılmalıdır.

# ÇOCUK İHMALİ VE İSTİSMARININ ÖNLENMESİ

## *eğer...*

- ▶ Çocuk istismarı belirtileri,
- ▶ Adli bildirim zorunluluğu
- ▶ Türkiye’de çocuk istismarına ilişkin yasalar,
- ▶ Çocuk istismarı mağdurları,
- ▶ Aileye verilecek destek,
- ▶ Çocuk istismarı veya ihmali ile ilgili diğer,

# ÇOCUK İHMALİ VE İSTİSMARININ ÖNLENMESİ

*...sorularınız veya bildirimde bulunacaksanız, lütfen aşağıda belirtilen kurumlarla iletişime geçiniz:*

- ▶ Okulun Rehberlik Servisi
- ▶ Rehberlik ve Araştırma Merkezi
- ▶ Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu İl Müdürlükleri
- ▶ Baroların Çocuk Hakları Merkezleri
- ▶ Emniyet Müdürlüğü Çocuk Polisi Şubeleri
- ▶ Hastaneler bünyesindeki Çocuk Koruma Merkezi/Birimleri

# ÇOCUK İHMALİNİN VE İSTİSMARININ ÖNLENMESİ

*ÇOĞU KİŞİ BU DURUMLARI BİLDİRME İHTİYACI DUYMAZ.*

Bunun nedenleri arasında :

- ▶ Bu tür olayları kime ve nasıl bildireceklerini bilememe,
- ▶ Bildirmenin yararlı olacağına inanmama,
- ▶ Sonuçlarından çekinme,
- ▶ İstismarın ne olduğu hakkında yeterli bilgiye sahip olmama,
- ▶ Çok ağır olmayan durumlarda da fiziksel istismarın ailede çocuğu terbiye etmek için kullanılabilecek uygun bir yöntem olduğuna inanma,
- ▶ Aile içi ilişkilere karışmak istememe,  
gibi bir çok etmen sayılabilir.



**OYSA...**

# ÇOCUK İHMALİ VE İSTİSMARININ ÖNLENMESİ

*...HER VATANDAŞ ÇOCUĞA KARŞI İŞLENMEKTE OLAN İSTİSMAR SUÇUNU BİLDİRMEKLE YÜKÜMLÜDÜR.*

## T.C.K. MADDE 278

- ▶ Suçu bildirmeme
- ▶ Madde 278 - (1) İşlenmekte olan bir suçu yetkili makamlara bildirmeyen kişi, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.
- ▶ Kamu görevlisinin suçu bildirmemesi
- ▶ Madde 279 - (1) Kamu adına soruşturma ve kovuşturmayı gerektiren bir suçun işlendiğini göreviyle bağlantılı olarak öğrenip de yetkili makamlara bildirimde bulunmayı ihmal eden veya bu hususta gecikme gösteren kamu görevlisi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

# ÇOCUK HAKLARI, ÇOCUK İHMALİ VE İSTİSMARI

## *Unutmayalım ki..*

- ▶ İstismar olayında çocuklar **masumdurlar**.
- ▶ İstismar olayından dolayı **asla suçlanamazlar**.
- ▶ Çocukları asla suçlamayınız; çünkü onlar hem kanun önünde hem toplum nezdinde hem anne babanın gözünde **ÇOCUKTURLAR**.
- ▶ Yaşanan olayların sonuçlarını tam olarak kavrayacak kapasitede değildirler.

***çünkü onlar çocukturlar.***



# ÇOCUK İSTİSMARI NEDİR?



Çocuğu sözel olarak hırpalamak



Çocuğu gereksiz yere ağlatmak



Çocuğu pornografik malzemeye veya davranışlara maruz bırakmak



Çocuğun dokunulmasını istemediğı yerlerine dokunmak



Çocuğu kendine dokunmaya zorlamak



Çocuğun özgüvenini kırmak



Öfkeyi, gerginliğı azaltmak için çocuğu örselemek, itip kakmak



Çocuğu kendi çıkarları için kullanmak



Çocuğa yeterli bakım sağlamamak, örneğin: Kirli, çıplak, aç bırakmak



Çocuğu hizmetçi gibi kullanmak



Çocuğu dinlememek



Çocuğun duygusal gereksinimlerini göz ardı etmek



Başka işler yaptırarak çocuğun eğitim ve hobileri için kullanacağı zamanı harcamak



Okulda çocuğa vurmak veya aşağılamak



Çocuğun tıbbi gereksinimlerini göz ardı etmek



Çocuğun eğitim gereksinimlerini göz ardı etmek



Zarar verecek durumlarda çocuğu denetimsiz bırakmak



*...katıldığınız için teşekkürler.*